

Az ajándékozási szerződés és a végintézkedésen alapuló öröklés

Hálás vagyok azért, hogy egy ilyen kiváló ember, szakmai példakép kollégája lehetek, aki előadásaival, könyveivel, cikkeivel újra és újra lenyűgöz, minden szavával, tetteivel tanít a polgári jogra és az életre. Polgári jogi tanulmányaim során az Öröklési jog című tankönyv volt az első monográfia, amit az Ünnepelettől a kezembe vettem. Ebben Vékás Lajos Professzor Úr olyan érthetően, élvezetesen vezetett be az öröklési jog világába, hogy a polgári jog ezen területe iránti rajongásom hosszú évek múltán is megmaradt. Azt is be kell azonban vallanom, hogy a kötelmi jog áll hozzám a legközelebb, így kutatásaimban az öröklési jog és a kötelmi jog kapcsolódási pontjaira helyezem a hangsúlyt. Ebben a tanulmányban az ajándékozási szerződés és a végintézkedésen alapuló öröklés viszonyát vizsgálom, ezzel kívánok a Professzor Úrnak további jó egészséget, Isten éltesse még nagyon sokáig!

1. A halál esetére szóló ajándékozás

Az ajándékozási szerződés legszembetűnőbb megjelenése az öröklési jogban a halál esetére szóló ajándékozás. A halál esetére szóló ajándékozás az ajándékozás különös nemeként fogható fel, melynek kifejezése azonban az öröklési joghoz tartozik.¹ A halál esetére szóló ajándékozás az ajándékozás különös fajtája², ahol a felek a juttatás hatályosságát attól teszik függővé, hogy az ajándékozót a megajándékozott túléli³. Nem halál esetére szóló ajándékozás az olyan megállapodás, amelyben a felek a szerzés időpontját az ajándékozó haláláig elhalasztották, de nem kötötték ki feltételül azt, hogy a megajándékozott túlélje az örökagyót.⁴ Ilyenkor élők közötti ajándékozási szerződés jön létre, melynek hatályát időhatározáshoz – és nem feltételhez – kötik a felek, hiszen az ajándékozó

* PhD, adjunktus, Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar; hella.molnar@ajk.elte.hu

¹ Kolosváry B.: *A Magyar Magánjog Tankönyve*, Budapest 1911. 205.

² Petrik F.: *Az öröklés joga*, Budapest 1991. 218.

³ Villányi L.: *A Magyar Magánjog Rövid Tankönyve*, Budapest 1941. 443.

⁴ BH 2007.296.; EBH 2006.1511.

halála biztosan bekövetkező jövőbeli esemény, csak a bekövetkezés időpontjában áll fenn bizonytalanság. Ha a megajándékozott túléli az ajándékozót, egyfajta hagyatéki hitelezőként követelheti az ajándék kiadását, ha nem éli túl az ajándékozót, és a szolgáltatás személyhez kötött, a szerződés megszűnik a Ptk. 6:3. § d) pontja alapján.⁵

A Ptk. 7:53. § (1) bekezdése úgy fogalmaz, hogy ennél a sajátos, feltételhez kötött ajándékozásnál a formai előírásokon kívül az ajándékozás valamennyi szabályát alkalmazni lehet, hiszen a jogalkotó nem az ajándékozás szabályainak megfelelő alkalmazására utal. Ha azonban tüzetesen megvizsgáljuk az ajándékozási szerződés szabályait, arra a következtetésre jutunk, hogy az ajándékozási szerződés fejezetéből alig találunk olyan szabályt, amit nyugodt szívvel alkalmazhatunk. Az ajándék visszakövetelése fogalmilag kizárt, hiszen az ajándékozó örökhagyó halálával a jogképessége megszűnt. Megjegyezzük, hogy a PK 76. számú kollégiumi állásfoglalás IV. pontja alapján a bírói gyakorlat élők közötti ajándékozási szerződés esetén kivételesen lehetővé teszi az örökhagyó örököse részéről a saját nevében történő visszakövetelést, ha a feltevés, amelyre tekintettel az ajándékozás történt az ő javára (is) szól, és a feltevés jellegére, az eset körülményeire tekintettel a társadalmi felfogás szerint indokolt. A teljesítés megtagadásáról szóló szabály az egyöntetű jogirodalmi álláspontok alapján alkalmazható, holott ebben is van némi dogmatikai ellentmondás. A Ptk. 6:232. §-a olyan okokat sorol fel, amelyek fennállta esetén a teljesítés megtagadása jogos okból történik, azaz nem kerülhet sor a Ptk. 6:183. §-a szerinti szerződésszegésre, a teljesítés megtagadására. Halál esetére szóló ajándékozás esetén nincs szó kötelmi jogi értelemben vett teljesítésről, a teljesítés megtagadása fogalmilag kizárt, hiszen végintézkedési formáról lévén szó az ajándék tárgya a megajándékozottra az ajándékozó halála pillanatában *ipso iure* átszáll. Ezt az anomáliát igyekszik kiküszöbölni az az álláspont, mely szerint az örökhagyó a szerződés ingyenessége miatt az ajándékozási nyilatkozatának egyoldalú visszavonására jogosult a Ptk. 6:236. §-ában felsorolt okok alapján.⁶

Az alaki követelmények tekintetében az öröklési szerződés szabályai irányadóak, de a Ptk. a két végintézkedési formát külön cím alatt szabályozza, így nem osztjuk azt az álláspontot, mely szerint a halál esetére szóló ajándékozás az

⁵ Tókey B.: Az ajándékozási szerződés, in: Fuglinszky Á. – Tókey B.: *Szerződési jog, különös rész*, Budapest 2018. 125.

⁶ Vékás L. – Weiss E.: *Hetedik Könyv, Öröklési jog*, in: Vékás L. – Gárdos P. (szerk.): *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz*. 2. kötet, Budapest 2014, 2440.; Vékás L.: *Öröklési jog*, Budapest 2014, 85.

öröklési szerződések közé tartozik.⁷ Aligha állíthatjuk, hogy a halál esetére szóló ajándékozás teljesen azonos fogalom az öröklési szerződéssel⁸, hiszen mindössze annyi a közös pont, hogy mindegyik kétoldalú végintézkedési forma, és azonos formai előírások teljesülése szükséges az érvényességükhöz. Azt azonban, hogy valamely magánjogi jogviszony köteleme-e, nem az alakszerűség dönti el, hanem a viszonynak a természete, ezért a mai napig nem helyeselhető, ha akár törvény, akár tudomány az öröklési szerződések között tesz említést a halál esetére szóló ajándékozásról.⁹ Az öröklési szerződés érvényességi követelményei a végrendelethez képest két vonatkozásban térnek el, és nézetünk szerint mindkét eltérést alkalmazni kell a halál esetére szóló ajándékozásra. A halál esetére szóló ajándékozás sem lehet holográf típusú, akkor is a más által írt végrendelet alaki érvényességi feltételeinek kell megfelelnie, ha az valamelyik fél saját kézírásával készült. A korlátozottan cselekvőképes kiskorú és a cselekvőképeségében vagyoni jognyilatkozatai tekintetében részlegesen korlátozott nagykorú örökgyógyó halál esetére szóló ajándékozásának érvényességéhez szükséges a törvényes képviselő hozzájárulása és a gyámhatóság jóváhagyása [Ptk. 7:49. §]. Nem tudunk azonosulni a nézettel, amely nem tartja alkalmazhatónak az öröklési szerződés korlátozottan cselekvőképes személyekre adott szabályát azon az alapon, hogy ez az érvényességi feltétel nem az alakiségra, hanem a végrendelezési képességre vonatkozó szabályok körébe tartozik.¹⁰ A törvényes képviselő hozzájárulása és a gyámhatósági jóváhagyás, álláspontunk szerint fokozott formai előírást ad a végrendelet szabályaihoz képest, de a végintézkedési képesség tekintetében attól nem tér el.

A halál esetére szóló ajándékozás tárgya a Ptk. 7:53. § (2) bekezdése alapján sajátosan alakul, ez a végintézkedési forma ugyanis csak olyan juttatásra nézve érvényes, amely végrendelet esetén dologi hagyománynak minősülne. Ez azt jelenti, hogy a halál esetére szóló ajándékozás nem egytetemes, hanem különös jogutódlási forma, azaz öröklési jogcímként nem szolgálhat. A szabályozás megfelel annak az 1900-as évek elején tett ajánlásnak, mely szerint a túlélés feltételéhez kötött ajándékokra nézve csak szigorúbb alakszerűségeket kellene előírni, de nem lenne szabad azt jogcímként szabályozni a magánjogi kódexben.¹¹

⁷ BH 1994.486. Megjegyzendő, hogy az 1959. évi IV. törvény az öröklési szerződésről szóló LVI. fejezetben szabályozta a halál esetére szóló ajándékozást, de annak ellenére, hogy a jogalkotó szakított ezzel a félrevezető elhelyezéssel, az elméletben továbbra is tartja magát ez a nézet. Ld. Anka T.: Végintézkedésen alapuló öröklés, in: Osztovits A. (szerk.): *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja*, IV. kötet, Budapest 2014, 613.

⁸ Kausser L.: *Definitio a magánjogban*, Budapest 1935, 122.

⁹ Menyhárth G.: Ajándékozás, in: Szladits K. (szerk.): *Magyar Magánjog*, Budapest 1942, 444.

¹⁰ Petrik F.: *Az öröklés joga*, Budapest 1991, 220.

¹¹ Raffay F.: *A Magyar Magánjog Kézikönyve*, Budapest 1909, 666.

Dologi hagyomány a Ptk. 7:31. § (1) bekezdése értelmében a hagyatékban meglévő valamely vagyontárgynak meghatározott személy részére juttatása, ha az ilyen részesedés nem minősül öröklésnek. Ha az örökhagyó a hagyatékban meglévő valamely vagyontárgyra jogutódot nevez meg, az abban az esetben minősíthető örökösnevezésnek, ha a Ptk. 7:25. § (3) bekezdésében meghatározott két, konjunktív feltétel teljesül: a vagyontárgy az egész hagyaték értékének jelentős részét teszi ki és az örökhagyó feltehető akarata szerint a részesítettnek a hagyatéki terhek viselésében is osztoznia kell. Dologi hagyományrendeléssel egyrészt tehát akkor állunk szemben, ha a vagyontárgy értéke az egész hagyaték értékéhez képest nem jelentős, ilyenkor nincs jelentősége annak, hogy mi az örökhagyó feltehető akarata a hagyatéki terhek viseléséről. Másrészt dologi hagyományrendelésre kerül sor, ha a vagyontárgy az egész hagyaték értékének jelentős részét teszi ki és az örökhagyó feltehető akarata szerint a részesítettnek nem kell osztoznia a hagyatéki terhek viselésében.

A megajándékozott nem osztozik a hagyatéki terhek többségének [Ptk. 7:94. § (1) bek. a)–c) pontok] viselésében, csak az őt terhelő hagyományokért és meghagyásokért [Ptk. 7:99. § (2) bek.], valamint a kötelesrészi igény kielégítéséért felelős. A kötelesrészi igényért való felelősség nézetünk szerint nem abból következik, hogy a Ptk. szerint a hagyatéki tartozások kielégítési sorrendjében a kötelesrészen alapuló kötelezettségek megelőzik a hagyományon alapuló kötelezettségeket¹², hiszen ez a feltétel a többi hagyatéki tartozás esetén is teljesül. A kötelesrészt való felelősségre előírt szabályokból [Ptk. 7:84. § (1) bek.] adódik, hogy a megajándékozottól követelhető a kötelesrész kiadása, hiszen ő is hagyatékban részesülő személy.

Az 1959. évi IV. törvény a 659. § (2) bekezdésében nem szorította dologi hagyományra a halál esetére szóló ajándékozás tárgyát, az olyan juttatás is szóba jöhetett, amely végrendelet esetén kötelmi hagyománynak minősült volna.¹³ Emiatt a bíróságok szerint halál esetére szóló ajándékozás valósul meg akkor, ha a kölcsöntartozást a jogosult azzal a feltétellel engedi el, hogy a kötelezett őt túléli. A közzétett bírósági határozat indokolása szerint a kölcsönkövetelés örökhagyó általi elengedése végrendelet esetében nem felel meg a dologi hagyomány törvényes követelményeinek, mert az nem tekinthető a hagyatékban meglévő vagyontárgynak. Megfelel viszont a kötelmi hagyomány törvényes feltételeinek, amelynek tárgya – akár pozitív, akár negatív tartalmú – vagyoni tárgyú szolgáltatás, egyebek mellett tehát meghatározott követelés juttatása, vagy az örökhagyó hagyományossal szemben fennálló követelésének az elen-

¹² Vékás–Weiss: *i. m.* 2439.

¹³ Ezzel ellentétes álláspont is megfogalmazódott az elméletben, ld. Anka: *i. m.* 614.

gedése is lehet.¹⁴ Ez azt jelenti, hogy ezen gondolatmeneten alapulva a megújult szabályok alapján már nem minősítették volna a bíróságok halál esetére szóló ajándékozásnak ezt a sajátos megállapodást. A magunk részéről továbbra sem látunk akadályt a halál esetére szóló ajándékozássá minősítésnek, ugyanis a kölcsönkövetelés megvan a hagyatékban és vagyontárgy is, hiszen a vagyontárgy nemcsak dolog, hanem jog és követelés is lehet [Ptk. 8:1. § (1) bek. 5. pont]. Ha a hagyatékhoz tartozó követelést a hagyományos megszerzi, mivel ő egyben ennek a követelésnek a kötelezettje, ugyanaz a személy lesz a jogosult és a kötelezett, *confusio* folytán a követelés megszűnik.¹⁵

2. Az utóöröklés és az utóhagyomány rendelése

Mint láthattuk, koránt sincs könnyű dolgunk abban az esetben, ha döntenünk kell az örökhagyó végrendeleti rendelkezéséről, hogy az vajon örökösnevezés vagy hagyományrendelés. Ha az örökhagyó olyan végrendeleti intézkedést is tesz, amely szerint a nevezett vagyontárgyban valamely eseménytől vagy időponttól kezdve az addig megnevezett jogutódot más személy váltja fel, a megkülönböztetésnek további jelentősége lesz. A Ptk. megújult szabályai két esetben érvényesnek ismerik el az utóörökös nevezését, és közelítik egymáshoz az utóörökös nevezését és az utóhagyomány rendelését.

A közelítés abban áll, hogy az utóörökös nevezése és az utóhagyomány rendelése sem jár együtt élők közötti és halál esetére szóló, teljes törvényen alapuló elidegenítési és terhelési tilalommal. A Ptk. 7:28. § (3) bekezdése és a 7:32. § (2) bekezdése alapján utóörökös és utóhagyományos nevezése a házastárs és az előhagyományos visszterhes rendelkezési jogát és a szokásos mértékű ajándéknál nem nagyobb értékre vonatkozó ingyenes adományozási jogát nem érinti. Azaz mindkét esetben csak maradék juttatásokra tarthat igényt az utóörökös és az utóhagyományos.¹⁶ A törvény nem tesz különbséget élők közötti és halál esetére szóló rendelkezés között, a tartalomból azonban adódhat olyan következtetés, hogy a visszterhes rendelkezési jog alapján köthető öröklési szerződés és a szokásos mértékű ajándékot meg nem haladó értékre halál esetére szóló ajándékozásnak sincsen akadálya.¹⁷ Ha azonban úgy tekintjük, hogy az utóörökös az örökhagyóról az előörökösre háramlott hagyatékban nem az

¹⁴ EBH 2006.1511.; BH 2007.296.

¹⁵ Anka: *i. m.* 517.

¹⁶ Vékás–Weiss: *i. m.* 2410. és 2413.

¹⁷ Orosz Á.: Végintézkedésen alapuló öröklés, in: Orosz Á. – Weiss E.: *Öröklési jog–anyagi jog*, Budapest 2014, 64–65.

előörökös örököse, hanem az örökagyóé, akkor az előörökös halála esetére az előörökséggel nem rendelkezhet, annak élők közötti jogügyletek tekintetében a valóságos tulajdonosa.¹⁸ Ezt a nézőpontot erősíti a hagyatéki eljárásról szóló 2010. évi XXXVIII. törvény 101/A. § (1) bekezdése, mely szerint azt a vagyontárgyat, amelynek az örökagyó előörököse volt, az előörökös mint örökagyó után lefolytatott hagyatéki eljárásban az utóörököst nevező örökagyó hagyatékaként kell átadni az utóörökösnek.¹⁹ Ha az előörökség az örökagyó halálával az előörökös tulajdonává lesz, de soha nem válik az előörökös hagyatékává, akkor nem vonható le megalapozottan az a következtetés, hogy az előörökös visszerhes rendelkezési joga az öröklési szerződés kötését, a megengedett mértékű ingyenes rendelkezési joga a halál esetére szóló ajándékozást lehetővé teszi.²⁰ Utóhagyomány rendelése esetén a Ptk. kiemeli, hogy az örökagyó ettől eltérően rendelkezhet, amiből az a következtetés is adódik, hogy utóörökös nevezése esetén eltérő örökagyói rendelkezésre nem kerülhet sor. Az örökagyó az utóhagyomány tárgyra elidegenítési és terhelési tilalmat írhat elő, kizárhatja az egyébként a Ptk. 7:32. § (2) bekezdése szerint megengedett rendelkezést is, vagy úgy is rendelkezhet, hogy az előhagyományosnak korlátlan rendelkezési jogot ad.²¹ Ennek elsősorban az az oka, hogy az előörökössel szemben az előhagyományos vonatkozásában a juttatásnak nincsen egzisztenciális jelentősége.²²

Kérdés, milyen következménnyel jár, ha a házastárs vagy az előhagyományos a szokásos mértékű ajándéknál nagyobb értékre gyakorolja az ingyenes adományozási jogát. Egyes nézetek szerint az ilyen rendelkezés érvénytelen.²³ Ezt az álláspontot azért támadják, mert a Ptk. a korlátot átlépő jogügyleteket nem minősíti sem semmisnek, sem megtámadhatónak, ráadásul az ilyen rendelkezések alapvetően nem törvénybe, hanem a végintézkedésbe ütköznek.²⁴ Az utóbbi indokolást azért nem értjük, mert a korlátot nem az örökagyó fekteti le a végintézkedésében, hanem a Ptk. a hivatkozott szakaszaiban. Azzal sem értünk egyet, hogy a szokásos mértékű ajándékot meghaladó értékre kötött ajándékozási szerződés tilos szerződés lenne, mert ennél speciálisabb szabályt is alkalmazhatónak látunk erre az esetre. A Ptk. szabályait felfoghatnánk úgy is, hogy azok a szokásos mértékű ajándéknál nagyobb értékre elidegenítési tilal-

¹⁸ Anka: *i. m.* 504.

¹⁹ Tókey B.: *A végintézkedési szabadság korlátai az új Ptk.-ban*, 205. http://acta.bibl.u-szeged.hu/49989/1/juridpol_forum_004_002_197-210.pdf (utolsó letöltés: 2019. június 10.)

²⁰ Anka: *i. m.* 506–507.

²¹ *Uo.* 521.

²² Vékás: *i. m.* 55.

²³ Anka: *i. m.* 509.

²⁴ Tókey: *A végintézkedési (id.)*, 205.

mat adnak, ha az elidegenítés jogcíme ingyenes adományozás. Így az ezzel el-
lentétes rendelkezés hatálytalan az utóörökssel vagy utóhagyományossal
szemben, ha a tilalomba ütköző rendelkezés hozzájárulásuk nélkül történt
[Ptk. 5:32. § (1) bek.].

A Ptk. 7:28. § (4) bekezdése szerint *substitutio pupillaris* esetén²⁵ az utóörö-
kös nevezése az elsősorban örökösnek nevezett leszármazónak a cselekvőké-
pességi szabályok korlátai közötti rendelkezési jogát nem érinti. Az
előörökösként megnevezett leszármazó esetén a rendelkezési jog korlátja a rá
vonatkozó cselekvőképességi szabályokon alapszik, nem az ügylet visszterhes
vagy ingyenes jellegén.²⁶ Mivel csak olyan leszármazóra háramlott hagyatékra
nevezhető érvényesen utóörökös, amely leszármazó a hagyatéknak megnyílásakor
nem rendelkezik végrendekezési képességgel, és meghal anélkül, hogy ezt a
képességét megszerezte volna, ez az utaló szabály a cselekvőképtelen szemé-
lyek által tett jognyilatkozatokra adott szabályokhoz vezet el minket. Eszerint
ha a leszármazó cselekvőképtelensége kiskorúságból vagy cselekvőképességét
teljesen korlátozó gondnokság alá helyezéséből adódik, érvényes lesz a leszárm-
mazó által kötött és teljesített csekély jelentőségű szerződés, amelynek megköté-
se a mindennapi életben tömegesen fordul elő és különösebb megfontolást
nem igényel [Ptk. 2:14. § (2) bek.; 2:22. § (2) bek.]. Ha a leszármazó cselekvő-
képtelensége állapotából fakad (mert lehet olyan eset, amikor fennállnak
ugyan a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alá helyezés felté-
telei, a pert az arra jogosult személyek mégsem indítják meg), a leszármazó ál-
tal tett jognyilatkozat akkor nem lesz semmis, ha tartalmából és megtételének
körülményeiből arra lehet következtetni, hogy a jognyilatkozat megtétele a fél
cselekvőképessége esetén is indokolt lett volna (Ptk. 2:9. §). Ha a leszármazó
korlátozott cselekvőképességű kiskorú vagy cselekvőképességében részle-
gesen korlátozott nagykorú, nézetünk szerint az örökhagyó a leszármazóra há-
ramlott hagyatékra nem nevezhet érvényesen utóörököst, ugyanis ebben az
esetben a leszármazó – korlátozottan ugyan, de – rendelkezik végrendekezési
képességgel: közzévrendeletet tehet. Ami azt is jelenti, hogy tévesnek tartjuk
azt a nézetet, mely szerint jelentős korlátozás, hogy a leszármazó például nem
adhat a szokásos mértéket meghaladó ajándékot.²⁷

²⁵ Vékás: i. m. 54.

²⁶ Orosz Á.: Öröklési jog, in: Kecskés L. – Kőrös A. – Makai K. – Orosz Á. – Osztoivits A. – Petrik F.:
Az új Polgári Törvénykönyv magyarázata. I/VI. kötet, Budapest 2014, 244.

²⁷ Tókey: A végintézkedési... (id.), 204.

3. Összefoglaló gondolatok

Egységes az ítélkezési gyakorlat abban, hogy az egyaránt ingyenes és kétoldalú, halál esetére szóló ajándékozás és az élők közötti ajándékozás elhatárolása során három mozzanatnak van döntő jelentősége.²⁸ Egyrészt a halál esetére szóló ajándékozási szerződésre az öröklési szerződés alakiságai irányadók, az ajándékozási szerződésre annyi a formai megkötés, hogy ha a szerződés tárgya ingatlan, az érvényességhez az ajándékozási szerződést írásba kell foglalni. Másrészt a halál esetére szóló ajándékozásnak lényeges feltétele, hogy a megajándékozott az örökhagyót túlélje, az élők közötti ajándékozásnak viszont ilyen feltétele nem lehet. Végül a halál esetére szóló ajándékozás csak olyan juttatásra nézve érvényes, amely végrendelet esetében dologi hagyománynak minősülne. Az utóbbi feltétel hiányában ugyanis lehetőség nyílna arra, hogy az örökhagyó szerződéses kötöttséggel ellenszolgáltatás nélkül tehessen valakit örökösévé, ez pedig a visszterhes jellegű öröklési szerződésekre vonatkozó rendelkezések kijátszására adna módot.

Ajándékozási szerződés kötésénél, amennyiben az ajándékozó az ajándék tárgyát előörökösként vagy előhagyományosként szerezte meg, jelentőséggel bír a vagyontárgyak jellege, hiszen ha a vagyontárgy meghaladja a szokásos mértékű ajándékot, azt sem a házastárs, sem az előhagyományos nem adományozhatja el. A bírósági gyakorlat szokásos mértékű ajándéknak a családi, társadalmi szokásoknak megfelelő alkalmakkor adott, viszonylag csekélyebb értékű ajándékot tekinti. A szokásos mértékké minősítés függ az érintett személyek vagyoni, társadalmi viszonyaitól, és azt is figyelembe kell venni, hogy az ajándékozás milyen alkalomból történt (pl. lottónyeresemény, házasságkötés, konkrét alkalomtól független ajándékozás stb.).²⁹

Az ajándékozási szerződésnek az említetteken kívül még számos öröklési jogi vetülete van. A kötelesrészi igényt, a kötelesrész alapját jelentősen befolyásolják az örökhagyó életében ajándékozóként megkötött szerződések. Az osztályrabocsátási kötelezettség következtében az örökhagyó általi, élők között történő ajándékozások alakíthatják a hagyatéknak az örökhagyó leszármazói közötti felosztását is. Végintézkedés hiányában az ági öröklés speciális szabályai miatt annak is jelentősége lehet az öröklés rendjében, ha az örökhagyó élők közötti vagy halál esetére szóló szerződés megajándékozottja. Legyenek ezek az Ünnepektől soron következő kerek évfordulóira készülő ünnepi kötetbe írt tanulmányok témái!

²⁸ EBH 2006.1511.; BH 2007.296.

²⁹ BH 1994.314.